

Az aszpirin a betegségmegelőzésben

Ebben az írásban röviden összefoglaljuk, mely betegségek megelőzésére lehet alkalmas az aszpirin, illetve mi a különbség az elsődleges (primer) és másodlagos (szekunder) megelőzés között. Arra is kitérünk, milyen veszélyeknek teszi ki magát az, aki orvosi utasítás nélkül kezdi szedni az aszpirint.

Az aszpirin (acetil-szalicilsav) az egyik legrégebbi és legolcsóbb gyógyszerünk. Mint lázcsillapító és gyulladáscsökkentő, számos, a patikákban akár recept nélkül is megvásárolható készítményben benne van, felnőttekre rövid távon nem jelent veszélyt. Gyermekeknek és serdülőknek aszpirint adni (az életveszélyes Reye-szindróma kialakulásának lehetősége miatt) tilos!

Különböző internetes oldalak számtalan betegség kivédésére is javasolják az aszpirint. Néhány ilyen oldal átböngészése után bárki arra az elhatározásra juthat, hogy az orvos megkérdezése nélkül, pusztán a világhálón elérhető információkra támaszkodva megvásárolja és elkezd szedni a gyógyszert. Mivel azonban kétélű fegyver is lehet, fontos, hogy orvos megkérdezése nélkül ne adjuk a fejünket a szedésére.

Az is előfordulhat, hogy egy szívroham vagy szélütés után az orvos javasolja kis dózisu aszpirin rendszeres szedését egy későbbi hasonló epizód megelőzésére. Ez esetben is vannak azonban olyan szempontok, melyeket célszerű szem előtt tartani a hatásos és biztonságos betegségmegelőzés érdekében.

ELSŐDLEGES ÉS MÁSODLAGOS MEGELŐZÉS

Amikor valamilyen gyógyszeres kezelést vagy más orvosi eljárást már azelőtt alkalmaznak az orvosok egy betegség meg-

előzése (prevenciója) érdekében, hogy az a betegség a páciensnél első ízben jelentkezett volna, elsődleges prevencióról beszélünk. Másodlagos prevencióra akkor kerülhet sor, ha az adott betegség vagy kórallapot korábban már előfordult valamilyen formában, és az orvosi beavatkozás célja az ismétlődés megakadályozása vagy a következmények enyhítése.

Az aszpirin betegségmegelőző hatását számos betegségben kutatják, ebben a tájékoztatóban azonban csak a prevenció két leggyakoribb és legalaposabban tanulmányozott területére, a szív- és érrendszeri betegségekre és az onkológiai kórképekre térünk ki.

HOGYAN HAT AZ ÉRRENDSZERBEN AZ ASZPIRIN?

A szív- és érrendszeri betegségek egyik leggyakoribb oka és kiindulópontja, amikor a verőerek (artériák) falában zsíros lerakódás (plakk) képződik. Enyhébb esetben a plakkok tüneteket nem okoznak, az érintett sokáig nincs is tudatában annak, hogy az érrendszerében megindult egy olyan folyamat, amely végső soron akár az erek teljes elzáródásához, szívrohamhoz, szélütéshez vagy létfontosságú szervek keringési zavara miatt kialakuló egyéb betegségekhez, tünetegyüttesekhez vezethet. A keringési zavart nem önmagában a plakk okozza, hanem az, hogy az

A betegségmegelőzésre használt aszpirin kétélű fegyver: rendszeres szedése mellett kisebb a vérrögzépződés veszélye, a vérzési kockázat viszont valamivel nagyobb

áramlási viszonyok megváltozása miatt a plakk területén véralvadék, vérrög (trombus) alakul ki, mely a plakk felszínére és/vagy az érfalra tapadva előbb beszűkíti az ércsatornát, végül annak teljes záródásához vezet.

Amennyiben a szívizom vérellátásáért felelős ún. koszorúerek szűkülnek be

jelentősen vagy záródnak el teljesen, kezdetben anginás fájdalom léphetnek fel, később szívinfarktus alakulhat ki. Az agy vérellátási zavara szélütéshez (sztrókhhoz) vezethet.

Az aszpirin keringési betegségeket megelőző hatása arra vezethető vissza, hogy a plakkok által érintett erekben csökkenti az alvadékképződés esélyét. Az aszpirin e hatását az elsődleges és a másodlagos prevencióban egyaránt ki lehet használni.

Nem nyert egyértelmű bizonyítást, hogy a betegségmegelőzési célból adagolt aszpirin az alvadékképződés gátlása révén előnyös hatást fejtene ki a keringési betegségekből eredő halálózásra is.

AZ ASZPIRIN A RÁKMEGELŐZÉS BEN

Ami a rosszindulatú daganatos betegségeket illeti, kevésbé egyértelmű, hogy az aszpirin milyen úton fejt ki esetleges prevenció hatását. Felmerült, hogy az egyes vizsgálatokban tapasztalt jótékony hatás hátterében a gyulladáscsökkentés állhat – egyre több adat támasztja alá, hogy a hosszasan fennálló (idült) gyulladás szerepet játszhat rosszindulatú daganatok létrejöttében. Más adatok szerint az aszpirin arra készítheti a ráksejteket, hogy elpusztítsák önmagukat.

Bár jelenleg is folynak kutatások azzal kapcsolatban, hogy rendszeres aszpirinszedéssel mely daganattípusok kialakulásának esélyét mérsékelhetjük, és több tumorfajta esetében kerültek nyilvánosságra bizakodásra okot adó adatok, viszonylag nagy biztonsággal csak a vastagbél- és végbélrák (kolorektális rák) tekintetében rendelkezünk komolyabb bizonyítékokkal. Egyes adatok szerint aszpirinszedéssel akár a rákhalálózási mutatók is javíthatók valamelyest, ám a kedvező hatás jelentkezéséhez – ha létezik egyáltalán ilyen – több éves rendszeres gyógyszereszedésre van szükség.

AZ ASZPIRINSZEDÉS NEM KÍVÁNT KÖVETKEZMÉNYEI

Vérzés. Az aszpirinnal kapcsolatos aggodalmak többnyire a gyógyszer vérzési kockázatot fokozó hatását hangsúlyozzák. Ez leggyakrabban tápcsatornai vérzésekben nyilvánul meg, mely főleg a gyomrot és a vékonybelet érinti, ám amikor pl. az agyat ellátó erekben jelentkezik, annak akár katasztrofális következményei is lehetnek. A legtöbb szakember jelenlegi álláspontja szerint az elsődleges prevencióban alkalmazott aszpirinnal nem tudunk annyi megbetegedést megelőzni, hogy ez a hatás ellensúlyozza a megnövekedett vérzés-kockázatból eredő kárt. Ez más szóval azt jelenti, hogy egészséges embereknek pl. infarktusmegelőzés céljából nem ajánlatos aszpirint szedniük.

Túlérzékenység. Az emberek kis hányadánál túlérzékenység áll fel az aszpirinnal szemben, mely az esetek legnagyobb részében allergiás tünetek (csalánkiütés, asztma, ödéma stb.) kialakulásához vezet, és csak az esetek kisebb részében súlyos fokú.

Vannak olyan körülmények, melyek meglehetősen nagyobb a valószínűsége annak, hogy az aszpirinszedés kapcsán nem kívánt tünetek, szövődmények jelentkeznek. Ezek közé tartozik az idősebb (65 év feletti) életkor, a kórelőzményben szereplő fekélybetegség, valamint egyéb gyógyszerek (elsősorban ún. nem szteroid gyulladáscsökkentők, alvadásgátlók/vérhígítók vagy szteroidok) egyidejű szedése.

Az aszpirinprevenció kockázatainak ismeretében az orvos mindig a megelőzni kívánt betegség vagy egyéb következmény kockázatának függvényében értékeli, hogy adott esetben kellően biztonságos-e a gyógyszer szedése. A kockázatbecslés során számba vesz az imént felsoroltakon kívül még számos más kockázati tényezőt. Emellett azt is végiggondolja, hogy adott esetben mekkora az aszpirinprevencióval kivédni kívánt kockázat. Amennyiben pl. a szív- és érrendszeri betegség előfordulá-

sának esélye viszonylag csekély, a prevenció kockázata meghaladhatja a várható előnyöket – ilyenkor az orvos nem javasol tartós szedésre kis adagú aszpirint.

MILYEN DÓZISBAN ÉRDEMES SZEDNI AZ ASZPIRINT?

Betegségmegelőzési célokra kis dózisú aszpirinkezelést javasolnak. Ilyenkor az orvos által előírt adag kisebb, mint ha a gyógyszer szedésére pl. lázcsillapítás céljából kerülne sor. Nagyon fontos azonban megjegyezni, hogy bár az aszpirinkészítmények jelentős részéhez bárki vény nélkül is hozzájuthat a gyógyszertárakban, és a prevenció céljára javasolt adagok kicsik, ilyen javallattal aszpirint szedni csak orvosi javaslatra, az orvos által előírt adagban, időzítéssel és ideig szabad. Ezért nem adunk meg jelen tájékoztatónkban konkrét dózisértékeket.

A prevenció célú aszpirinszedés kapcsán is kiemelkedő jelentőségű a beteg együttműködési készsége. Azokban az esetekben, amikor hosszú távú, rendszeres gyógyszereszedésre van szükség, ráadásul a beteg nem észlel magán olyan tüneteket, melyek a kezelés fontosságára figyelmeztetnének, sokan hajlamosak egy idő után felhagyni a gyógyszer szedésével. Pedig – mint minden orvosság – a prevenció céllal adagolt aszpirin is csak akkor éri el a kívánt hatást, ha azt a beteg az előírt adagban és ideig szedi.

A prevenció célú gyógyszereszedés során is kiemelkedő jelentősége van az orvosi felügyeletnek. Az orvos az, aki az első recept felírása előtt a haszon arányában értékeli a kockázatokat; felméri, hogy az adott betegnél fennáll-e olyan körülmény, mely a gyógyszereszedés ellenjavallatát képezi; illetve a prevenció célzatú gyógyszeres kezelés során rendszeresen ellenőrzi az elért hatást, valamint törekszik a mellékhatások és nem kívánt szövődmények korai felismerésére.

EZ A TÁJÉKOZTATÓ NEM HELYTESÍTŐ AZ ORVOSI KEZELÉST. A BETEGEK SZÁMÁRA KÉSZÍTETT MÁSOLATOKTÓL ELTEKINTVE FELHASZNÁLÁSA CSAK A KIADÓ ÍRÁSOS HOZZÁJÁRULÁSA NYOMÁN ENGEDÉLYEZETT.